

A felszín alatt

Lengyelországi útijegyzetek

1. A vándorló homokdűnék Lengyelország Balti-tengeri partjának leglátványosabb természeti jelenségei. Rowy és Leba között terül el a Slovinski Nemzeti Park, melynek leglátogatottabb része a Kluki közelében levő madárrezervátum és a tengerparti homokdűnék sora. Évszázadok-évezredek óta a tenger felőli szél évente 6–10 méterre sodorja a hatalmas homokhegyeket, dombokat. Ez a futóhomok alig tűri meg az életet, néhány fűcsomót fészül-köcol az állandó metsző szél, rovarok, kigyók húzódnak meg a napsütötte, szélvédett részeken. Karók jelölik a turistautakat, míg el nem nyeli őket a finom homok, lányomokat percek alatt beteríti a tenger hullámaina emlékeztető mindig mozgó szőnyeg. Egyik oldalán a tenger türkizöld végtelensége, másikon a gardnói- és lepszki-tó sötétkék tükré, köztük a mélyzöld fenyőerdők. S a homok vándorol. Lassan, szívósan temeti maga alá a fenyveseket, nagyokat harap a tavakból mintegy óriás, mely fel akarja falni a gazdagon termő vidéket. A tengerparti sávon már előbukkannak a több száz évvel ezelőtt eltemetett települések konzervált házfalai, facsonkjai, állatok esztjei, madarak tollai.

A vándorló homokdűnéket képzelenség megállítani. Nincs oly földi erő, mely gátját vehetné a természet ez Európa-szerte egyedülálló csodájának. A legmagasabb homokcsúcsot megmászva az emberben öntudatlanul megfogalmazódik a kérdés, vajon nem ilyen „homokdűnék” önmozgása veszélyezteti a társadalmi stabilitást, vajon megállítható-e az a minden eddigi eredményt megkérdőjelező nyugati széljárás, mely évek óta szikkasztja-tépi az országot, s vajon nem hódít-e el túlságosan nagy darabokat a szocializmus vívmányaitól e hatalmas és veszélyes erő?!

2. Pártnér vagy ellenség? — ezt a kérdést hallhattam a szerkesztőségeket járva, láthatam újságokat lapozgatva, tapasztalhattam esti beszélgetések során, ha szóba került a párt és

Szolidaritás. Ez a kérdés volt nagybetűs címe a Szolidaritás hetilapjában megjelent elemző cikknek is, mely Rakowszki miniszterelnök-helyettesre hivatkozva a partnerség mellett voksolt. Mind több hír érkezik arról, hogy a kormány képviselői és a Szolidaritás Walesa-vezette, mérsékelt szárnya eredményesen tárgyalnak Lengyelország megmentéséről, a gazdasági krízisből kivetető út lehetőségeiről, a szocialista megújulás folyamatának feladatairól. De mily nehéz különválasztani a búzát az ocsótól, a felelősséget érző és vállaló erőket a kalandoroktól, ellenforradalmároktól, provokátoroktól. Hisz egy zászló alatt gyülekeznek! A beszélgetések, a felszínes tapasztalatok, a spontán benyomások is meggyőzhetik: a Lengyelországba látogatót arról, mennyire végsőkéig feszült a helyzet, az emberek mennyire belefáradtak az állandósult krízishangulatba, milyen hatással van mindennapjaikra például a jegyrendszer, az örökös sorbanállás, a téli energiagondoktól való félelem, a konzolidáció túlságosan távolinak tűnő pislá fénye. S mégis, bárkivel találkoztam, legyen az kommunista újságíró, a Szolidaritással szimpatizáló művész, gépkocsivezető, vagy több mint tíz éve kint élő hazánkfia, véleményük, meggyőződésük nemcsak rimel, de szinte azonos: Lengyelország gazdasági, társadalmi, politikai nehézségeit a lengyeleknek kell megoldaniuk, partnerként, tárgyalóasztalnál kell tisztázni a véleménykülönbségeket éppúgy, mint a közös célokért csatasorba állított különböző módszerek helyességéről, meggyőződni, s mindenekelőtt becsületes és szorgalmas munkával megtenni az első lépéseket a gazdasági krízisből kivetető úton.

Lengyelországban óriási hagyományai vannak a katolikus egyház tanításainak. Nehéz helyzetekben az emberek sokasága menekül ismételtén a vallás legáltalább is algögyírt nyújtó szárnyai alá. A pápai látogatás helyszínei szent zarándokhelyek lettek, a Vatikán fejének fotói ott

díszelnek minden faluhátart jelző tábla mellé emelt fakereszt virágfüzérei között. De az is nyilvánvaló, hogy az egyház — mely jelen pillanatban az egyensúlyt segíti — kiutat végső megoldást nem tud nyújtani. A lengyel helyzet megoldásának kulcsa a LEMP kezében van, mely — az utóbbi hetekben egyre világosabban látható — precíz és tömegeket mozgó szocialista programot igyekszik nemcsak fogalmazni, de végrehajtani.

3. Magyar—lengyel kapcsolatokról készített filmet a Lengyel Televízió stábjá 1979-ben. Alig dobtam le a svédék által épített Fórum-szálló 27. emeleti szobájában kabátomat, amikor megjelent a képernyőn a harmincas évek végi Budapest néhány részlete, s megszólalt Karády Katalin bűgő, pókháló hangja. Majd egy lengyel dal következett, s a háború előtti idilli képsorokat fölváltották a 39-ben Magyarországra menekült lengyel katonák fáradt arcjai, elgyötört alakjai. Mintegy fél órán át a lengyel tévéek oknyomozást folytattak. Bemutatták azokat a magyar helységeket — Rakocsabát, Pilisvörösvárt, Esztergomot, Balatonboglárt, Fertőszentmiklóst, Bacsot, Budapestet — ahol a lengyel menekültek éltek, dolgoztak, tanultak. Fővározták a történelmi lengyel—magyar barátság, olyan személyiségeinek arcát, mint Báthori István, Sobieski János, Bem tábornok, Dembinszky, s megjelentek a 39. és 44. között a lengyelekről sokat tett közéleti személyiségek is, mint dr. Etter Jenő esztergomi polgármester, Antal József professor és sorolhatnám. S mintha e műsort folytatná a másnap Trybuna Ludu, egyik cikkében, mintegy tanulságként és figyelmeztetésként, párhuzamot von az 1956-os magyarországi ellenforradalom és a mai lengyel helyzet néhány vonása között. Aztán napokon át, amerre megfordultam, a szappanért hálálkodó szobaasszony, az üres polcokra sajnálkozva mutató bolti eladó, a szeszszital-rendelést készlethiány miatt visszautasító pincér vagy a belföldi légitikótoiban motozó biztonsági ember reménykedve és mosolyogva skandálta a tartalmában mitsem csorbult évszázados mondat: „Lengyel magyar két jó barát, együtt harcol, issza borát!”

TANDI LAJOS

Levél a csotrogányért

Jó másfél hónapja sorozatot közölt lapunk a háztáji gépesítéséről. A Csotrogánysíráto című íráshoz számos észrevételezt fűztek olvasóink. Volt, aki papírra is vetette mondanóját. (A többség azonban előszóban, telefonon, úzenetként tudatta véleményét szerkesztőségünkkel. Fodor Károly szegedi olvasónk úgy összegzi írásunk lényegét, hogy június 30-tól nem vizsgálattják le az egyedi (házi) tervezett és összeállított munkagépeket. Közben megtiltották a 35 lóerősnél nagyobb teljesítményű használt traktorok üzemeltetését. Ezzel utat nyitottak az új kis traktorok vásárlásához, de abból nincs elegendő, ami pedig kapható az üzletekben, drága és nincs hozzá jó pótkocsi.

Miután olvasónk egyetért a sorozat szerzőjével, hogy megsíráthatjuk még a csotrogányokat, elmondja saját véleményét. Ami szerint: a gépjárművek nem minden alkalmára használódnak el egyszerre. Gazdasági érdek, hogy a hidak, differenciálok, sebességváltók ne kerüljenek pár fillérért a MEH-hez, s onnan a kohóba. Az ilyen használt alkatrészek újra munkára foghatók, mint azt a háztáji motoros gépek is bizonyítják. Négy-öt mázsa teher mozgatására képesek.

Amint azt levélírónk is megjegyzi: a háztáji gazdálkodáshoz kell a gép. Méghozzá olcsó gép! És szerinte az a legolcsóbb, ami otthon készül. (Csak közbevetőleg jegyzi meg e cikk összeállítója: csak je-

lenlegi felemás gazdasági életünkben olcsóbb a kókányolt házi gép.)

Nemcsak a háztáji szűkségek a csotrogányok. Fodor Károly azt is papírra veti, hogy azokat az építkezők is használják. Az építkezés 20 százaléka fuvar. Levélírónk úgy kalkulál, ha valaki előbb vesz vagy csinál egy munkagépet, százezer forintot azonnal megspórol. Téglát, földet, sódert hordhat, betont keverhet, cserepet rakhat olcsóbban.

Fodor Károly maga is készített munkagépet, vett hozzá egy UAZ futóművet. Moslékhordásra szánta a nehéz, sáros útra. Tanyán hízal disznót, mivel drágának tartotta a hentesnél mért húst. Engedélyért fordult a sertésstartáshoz, meg a géphasználathoz. Erkölcsei bizonyítványt kapott a disznóhízaláshoz, de a munkagépét nem vizsgálatták le, mondván, minisztertanácsi rendelet tiltja. Azt kérde: járjon mégis rendszám nélkül, vagy taxin vigye a moslékot a disznóknak? Mert a jószágokat naponta kell etetni, télen, nyáron. Sőt azt is sérelmezi, hogy a meglévő háztáji kocsikat is csak a tulajdonosa vezetheti, s csak a saját áruját viheti vele. Ezért meg se kérheti ismerősét a fuvarra, kölcsön nem kaphat csotrogányt, és a sajátját se használhatja. Azt is fölveti indulatában, hogy a Minisztertanács honnan tudja, hogy az ő csotrogányára nincs szükség... Érthető levélírónk indulata.

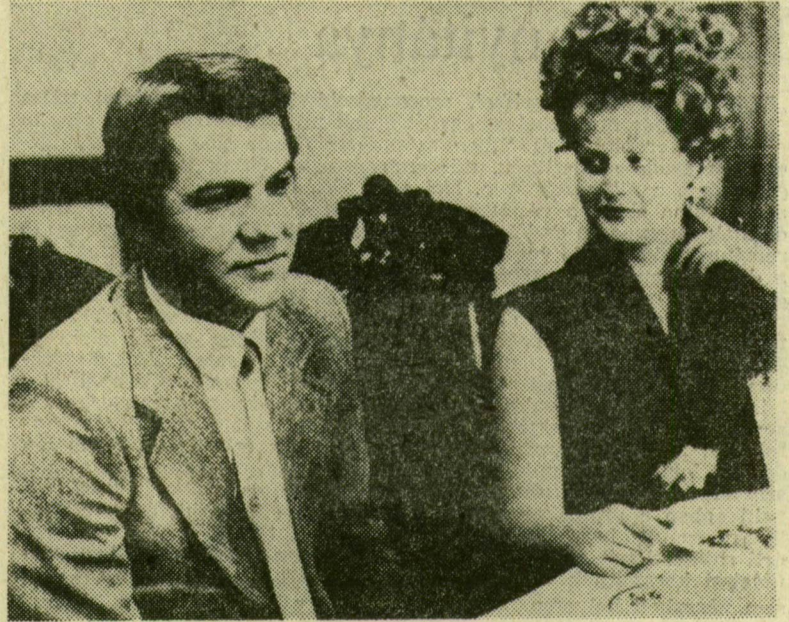
Akinek éheznek a dísznöje, még a jószándékú rendelettel se tudja megegetni. A legjobb elképzelés is magtalanul hull a porba, ha nincs összhangban a valósággal. Az is igaz, az állatoknak nem bürokratikus szabály kell, hanem takarmány. A takarmányhoz pedig jó feltételek. Többek között használható gépek, amivel a földről be lehet hordani a termést a göréba. Ezt tudják is a hozzáértők, hiszen tömredék ésszerű javaslat látott már napvilágot, föllendült a háztáji termelés és szükségességét a parthatározatok is regisztrálják. Mivel újabbnál újabb (vagy régebbnél régebb) problémák keletkeznek, nem nyugodhatunk bele a dolgok jelenlegi állásába. Keresnünk kell a jóra vezető utat.

Beleszótte mondanójába levélírónk, hogy se a traktor, se a csotrogány nem luxuscikk, kárt nem csinál, a balesetek között is a legritkábban szerepel, lassan megy.

A legfrissebb hír szerint — amelyet a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala közölt lapunkkal — a KPM utasította az autófelügyeletet a fejlődést gátló akadályok megszüntetésére. Megkérdeztük a megyei tanács mezőgazdasági osztályán, jelent-e változást a jelenlegi ellentmondásos helyzethez. A válasz szerint jártak az illetékesek Csongrád megyében és több segítő intézkedést tettek.

Hogy ez mit jelent konkrétan, még nem tudjuk, de remélhetően, ha meg nem is nyugtatja a dolgozni vágyó gazdákat — mérőüket csillapítja egy kicsit.

MAJOROS TIBOR

A szovjet film ünnepe

Az immár hagyományossá vált novemberi szovjet filmbemutató-sorozatot a szokásos seregszemléknél is nagyobb érdeklődés előzi meg, hiszen a világ egyik filmes nagyhatalma természeténél fogva kerül ilyenkor a művészet barátaik elé. Az idén különösen izgalmas ez a rendezvény, mert most mutatják be a hazai mozik Vlagyimir Menysov nagy nemzetközi sikernek örvendő, Oscar-díjjal is jutalmazott, Moszkva nem hisz a könnyeknek című filmjét, amely az elmúlt év legnagyobb szovjet közönségsikere volt. A Vlagyimir Csornih könyve nyomán született alkotás egy régi orosz közmondást idéz címében: az orosz ember nem a könnyeknek, sokkal inkább a tetteknek hisz. Ezt példázza az ötvenes évek végén Moszkvába került három lány sorsa is, akik nagy tervekkel érkeznek a fővárosi munkásszállásra. Ljudmilla például mindenáron férjhez szeretne menni, persze lehetőleg befutott emberhez, Antonina beéri a visszahúzó, csöndes természetű Nyikolaj szerelmével, közülük egyedül Katerina az, aki teljes emberként nemcsak sikeres magánéletre vágyódik, hanem szeretne továbbtanulni, szakmailag is előrelépni. Ezek telnek el közben, míg újra találkozunk hőseinkkel, akiket az idő, az átélte élmények igencsak átalakítottak... A film erőssége a kitűnő szereposztás, hiszen olyan nagyszerű színészek játszanak benne, mint Alekszej Batalov, Oleg Tabakov, Jurij Vasziljev, illetve a főszerepekben Vera Aljontova, Irina Muravjova és Raisza Rjazanova.

A divatos katasztrófafilmek szovjet átültetése a kétrészes Katasztrófa földön-égen, amely fontos teret biztosít a látványosságoknak, a határos izgalomkeltésnek, de nem feledkezik meg hősei pszichológiai ábrázolásáról sem. A forgatókönyvírók és a rendező

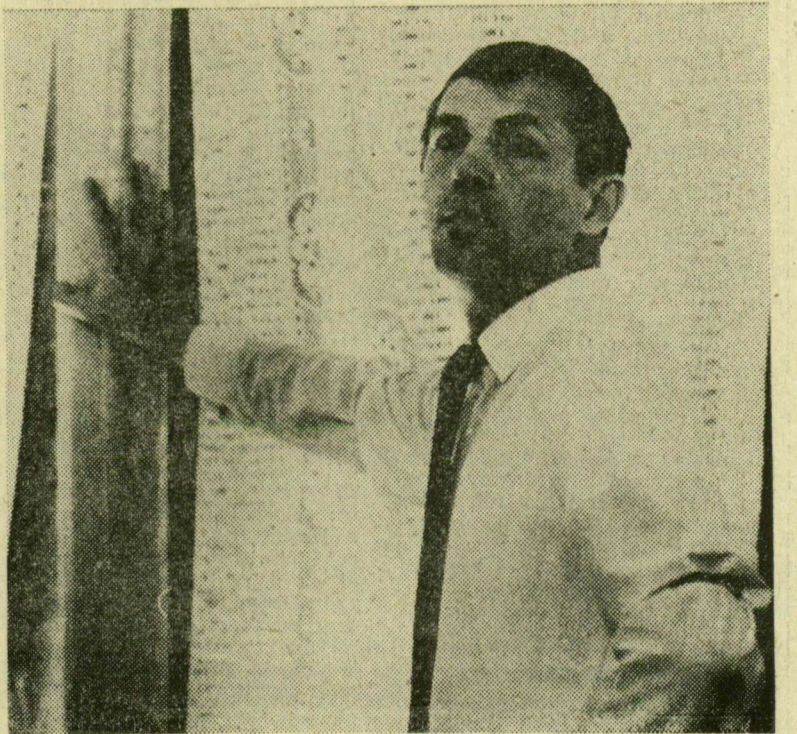
z Alekszandr Mita nagy gondal foglalkoznak az Aeroflot nemzetközi járatokon közlekedő gépe személyzetének bemutatásával. Timcsenko a gép parancsnoka, Igor, a jóképű fedélzeti mérnök, Tamara, a stewardess, nagyon is hihető, hétköznapi emberek. Földrengés sújtotta vidékre kell orvoságot szállítaniuk, s közben váratlan események, természeti katasztrófák közepette bizonyítják be nemcsak szakmai hozzáértésüket, hanem emberségüket is, ami ilyen feltételek közt egyenlő a hősiességgel.

Csingiz Ajmatov régi ismerőse a magyar olvasóknak, nem egy regényéből, elbeszéléseiből készült eddig film is. Most — akárcsak az emlékeztető Fehér hajó esetében — maga írta új, Korai darvak című filmje forgatókönyvét, a rendező Bolotbek Samsijev társaságában.

Nemzetközi produkcióban forgatta — olasz közreműködéssel — Grigorij Csuhray Az élet szép című filmjét, amelynek hősei olyan világsztárok keltik életre, mint Ornella Muti és Giancarlo Giannini.

A stúdióhálózatban szerepel Nyikita Mihalkov, az új szovjet filmrendezői gárda egyik legtehetségesebb, legeredetibb képviselőjének Őt este című alkotása, amely lényegében Alekszandr Vologyin azonos című drámájának a feldolgozása. A szerelem rabjai, az Etűdök gépzongorára és a nemrég bemutatott Oblomov néhány napja című filmek alkotója ezúttal a háború utáni nemzedékek sorsáról mesél. Hősei közöttünk él, megszokott emberek. A nagyszerű szereposztás — Ljudmilla Gurcsenko, Sztanyiszlav Ljubsin, Valentyina Tyelecskina, Igor Nyefedov, Larissza Kuznyecova — még szimpatikusabbá varázsolja ezt a halk szavú, őszinte életképet.

NEMLAHA GYÖRGY

Képeinken: a Moszkva nem hisz a könnyeknek egyik jelenete (fent) és az Őt este című film főszereplője